

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003406

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 12-08-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №336 від 05.09.2025 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зінченко Надія Вікторівна

2. Nadiia V. Zinchenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0005-5342-9999

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Психологія

Дата захисту: 15-08-2025

Спеціальність за освітою: Психологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10056

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.21.51, 15.31.31

Тема дисертації:

1. Психологічні особливості розвитку образу «Я» підлітків засобами «Сендплей»
2. Psychological peculiarities of the development of adolescents' self-image by means of "Sandplay"

Реферат:

1. Актуальність теми дисертації зумовлена, передусім, важливістю трансформаційних психологічних процесів, що відбуваються протягом підліткового періоду та визначають особливості процесу дорослішання особистості підлітків, зокрема розвиток самосвідомості. Кризовий характер цього періоду посилюється несприятливими зовнішніми впливами (пов'язані з відголосками пандемії, початок повномасштабного вторгнення, військові події, що досі тривають в Україні, розвиток інноваційних технологій) та безпосередньо й опосередковано впливають на зниження потенціалів розвитку самосвідомості та образу «Я» підлітків. Саме тому формування позитивного образу «Я» у підлітків є ключовим фактором для їхнього подальшого психологічного благополуччя та успішної соціалізації. Актуальність дослідження психологічних особливостей розвитку образу «Я» у підлітків засобами «Сендплей» зумовлена необхідністю глибшого розуміння механізмів впливу цього методу на формування самосвідомості та ідентичності в сучасних

змінних та кризових умовах. Таким чином, наше дослідження спрямоване на вивчення впливу «Сендплей» на розвиток образу «Я» у підлітків, який ми вбачаємо як своєчасний та важливий для надання психологічної допомоги особистості періоду дорослішання у формуванні власного образу «Я» та розвитку самосвідомості. Мета роботи полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні сутності та специфіки становлення образу «Я» у структурі самосвідомості підлітків, емпіричному визначенні особливостей його розвитку, розробці й впровадженні технологій підвищення потенціалу досліджуваного психологічного феномена періоду дорослішання засобами «Сендплей». У першому розділі дисертації презентовано теоретико-методологічні засади дослідження розвитку образу «Я» особистості за різними науковими підходами психології, а саме: функціональний підхід В. Джеймса, соціально-психологічний підхід у межах концепції символічного інтеракціонізму (Ч. Кулі, Дж. Мід), психодинамічний підхід класичного психоаналізу та його сучасних напрямків (аналітична психологія К.-Г. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера, теорія невротичної особистості К. Горні, Его-психологія Г. Гартмана, психосинтез Р. Ассаджіолі, теорії психосоціального розвитку Е. Еріксон, Дж. Марсія, транзакційного аналізу Е. Берн), гуманістичний підхід психології (К. Роджерс, Р. Бернс), когнітивний підхід (Ж. Піаже, А. Елліс, А. Бек). Окреслено внесок українських вчених у дослідження самосвідомості дітей, підлітків та дорослих (П. Р. Чамата, М. Й. Боришевський, І.Д. Бех, І. С. Булах, О. Є. Гуменюк, Н. В. Чепелева та інші). Це дозволило уточнити зміст поняття образу «Я» і відокремити його від споріднених термінів: Его, самість, Я-концепція, ідентичність, самосвідомість, самооцінка, самоставлення, саморефлексія. Сформульовано уявлення про його природу та сутність; виділено ключові чинники розвитку самоусвідомлення в контексті різних психологічних підходів, теорій та концепцій. Образ «Я» розглядається як цілісне, структуроване, відносно стійке уявлення особистості про себе, що є її усвідомленою та значущою частиною. Це центральна структура самосвідомості, яка опосередковує сприйняття чинників зовнішнього світу, їх вплив на особистість, відповідні емоційні, когнітивні та поведінкові реакції. Образ «Я» є основою життєвого сценарію, згідно з яким індивід буде свою діяльність і спілкування. Зміст, структура і гармонійність образу «Я» мають вирішальне значення для самопроекування та розвитку особистості. Розкрито вікову специфіку розвитку самосвідомості та образу «Я» в період дорослішання. Психічний розвиток підлітка презентовано як процес зростання психічних здібностей, тісно пов'язаний з формуванням ідентичності, усвідомленням та відчуттям себе як особистості, відмінної від інших людей, точніше, з розвитком самосвідомості та образу «Я». Самосвідомість є основою зростання особистості в підлітковий період. Це психологічне утворення характеризує узагальнені уявлення підлітка про власну особистість, що формуються шляхом осмислення своїх думок, почуттів, якостей та поведінки в цілому. Центральною функцією самосвідомості підлітка є усвідомлення ним її внутрішньої сутності – власного образу «Я». Хоча окремі конструкти самосвідомості підлітків (самооцінка, самоставлення, уявлення про себе) досить ґрунтовно вивчені вітчизняними психологами, недостатньо досліджень, які б демонстрували інтеграційні (або дезінтеграційні) тенденції становлення самосвідомості. У результаті проведеного аналізу та узагальнення даних наукових джерел нами запропоновано структурну модель образу «Я» підлітків, що покладена в основу подальшого емпіричного дослідження, а також психологічної допомоги, спрямованої на розвиток і корекцію самоусвідомлення підлітків засобами «Сендплей». Модель побудована за принципом ієрархічної та функціональної організації психіки

2. The relevance of the dissertation topic is primarily due to the importance of transformational psychological processes that occur during adolescence and determine the features of maturation of the adolescent personality, in particular the development of self-awareness. The crisis nature of this period is exacerbated by unfavorable external influences and was particularly acute after the start of the full-scale invasion. The consequences of the prolonged, cumulative traumatization of Ukrainian society, especially children and adolescents, require careful study. The aim of the work is the theoretical and methodological substantiation of the essence and specifics of the formation of the self-image in the structure of self-consciousness of adolescents, the empirical determination of the features of its development and the development and implementation of technologies for increasing the potential of the studied psychological phenomenon of the growing up period by the means of "Sandplay." The first chapter of the dissertation presents the theoretical and methodological foundations of the study of the

development of the personality's self-image in various scientific approaches of the psychology, namely: the functional approach of W. James, the socio-psychological approach within the concept of symbolic interactionism (C. Cooley, J. Mead), the psychodynamic approach of classical psychoanalysis and its modern trends (analytical psychology of C.-G. Jung's analytical psychology, A. Adler's individual psychology, K. Gorney's theory of neurotic personality, G. Hartman's ego-psychology, R. Assagioli's psychosynthesis, theories of psychosocial development of E. Erikson, J. Marcia, transactional analysis by E. Berne), humanistic approach of psychology (K. Rogers, R. Burns), cognitive approach (J. Piaget, A. Ellis, A. Beck). The contribution of Ukrainian scientists to the study of self-awareness of children, adolescents and adults is outlined (P. R. Chamata, M. Y. Boryshevsky, I. S. Bulakh, O. E. Humeniuk, N. V. Chepeleva and others). This allowed us to clarify the meaning of the concept of the image of the "I" and differentiate it from related terms: Ego, self, self-concept, identity, self-awareness, self-esteem, self-attitude, self-reflection. An idea of its nature and essence is formulated; the key factors in the development of self-awareness are highlighted in the context of various psychological approaches, concepts, and theories. The self-image is considered as a holistic, structured, relatively stable representation of the individual's self, which is a conscious and significant part of the individual. This is the central structure of self-consciousness, which mediates the perception of factors in the external world, their impact on the personality, and the corresponding emotional, cognitive, and behavioral reactions. The self-image is the basis of the life scenario according to which the individual builds his or her activities and communication. The content, structure, and harmony of the self-image are of crucial importance for self-projection and personality development. The age specifics of the development of self-awareness and the image of "I" in the period of growing up are revealed. The mental development of an adolescent is presented as a process of growth of mental abilities, closely related to the formation of identity, awareness and sense of self as a personality different from other people, i.e. the development of self-awareness and the "self-image". Self-awareness is the basis of personality growth during the adolescence. This psychological formation characterizes generalized ideas about one's own personality, which are formed by comprehending one's thoughts, feelings, qualities and behavior in general. The center of self-consciousness is the awareness of its inner essence - one's own image of "I". Although certain constructs of adolescents' self-awareness (self-esteem, self-attitude, self-image) have been studied quite thoroughly by national psychologists, there is a lack of research that would demonstrate integration (or disintegration) trends in the formation of self-awareness. As a result of the analysis and synthesis of these scientific sources, we propose a structural model of adolescents' "self-image", which formed the basis for further empirical research, as well as psychological assistance aimed at developing and correcting adolescents' self-awareness through the use of Sandplay. The model is based on the principle of hierarchical and functional organization of the psyche

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

1. Зінченко Н. В. Пісочна терапія (Сендплей) в роботі з дітьми та підлітками: обґрунтування методу, сфери застосування і докази ефективності. Український Психоаналітичний журнал. 2024. Вип. 2(3). С. 76-89. DOI: <https://doi.org/10.32782/upj/2024-2-3-8>
2. Зінченко Н. В., Булах І. С. Особливості психологічного аналізу самооцінювання образу «Я» підлітками в сучасних умовах». Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. 2025. Вип. 26(71). С. 33-46. DOI: <https://doi.org/10.31392/udu->

- 3. Зінченко Н. В. Динаміка становлення образу «Я» підлітків постраждалих внаслідок військової агресії за результатами впровадження методу «Сендплей». Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2025. № 4(50). С. 1362-1374. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4\(50\)-1362-1374](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-1362-1374)
- 4. Вельдбрехт О., Зінченко Н., Тавровецька Н. Шкала самооцінки Розенберга: українська адаптація та психометричні властивості. Інсайт: психологічні виміри суспільства. 2025. № 13. С. 142-172. DOI: <https://doi.org/10.32999/2663-970x/2025-13-7> Статті
- 1. Зінченко Н. В. Психологічний вплив засобами «Сендплей» на розвиток особистості підлітка. Проблеми девіантної поведінки: історія, теорія, практика: матеріали V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (м.Київ, 27 листопада 2021 р.) / за ред. Максимової Н.Ю., Грись А.М., Максим О.В.- Київ, 2021. С. 16-21.
- 2. Зінченко Н.В. Використання зарубіжними вченими методу «Сендплей» у науково-дослідній діяльності. Освіта і наука 2023: Міжнародна науково-практична конференція (Україна, 05 квітня 2023 р.)/ Ред. колегія: Л.М. Вольнова. – Київ, 2023. С. 101
- 3. Зінченко Н.В. Вивчення образу «Я» в структурі самосвідомості підлітків вітчизняними вченими. Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства: Міжнародна науково-практична конференція (Україна, 20 квітня 2023 р.) /
- 4. Зінченко Н.В. Використання зарубіжними вченими методу «Сендплей» у прикладній діяльності. Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (Україна, 25.04.2023 р.) / Ред. колегія: Л.Котлова, С.Дмитрієва, С.Максимець / М-во освіти і науки України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соц.-псих. факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2023. С.129
- 5. Зінченко Н. В., Булах І. С. Подолання психологічної травми методом «Сендплей». Протидія терористичним актам у міському середовищі : збірник матеріалів Наукового форуму (м. Київ, 21 червня 2023 р.) / Навчально-науковий інститут права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 327-329.
<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41236>
- 6. Зінченко Н.В. Особливості психологічної діагностики Я-образу підлітків та порушень його розвитку в умовах війни. Особистісні 21 та ситуативні детермінанти здоров'я в умовах війни: матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14 листоп. 2024 р.) / заг. ред. О. В. Бацилевої. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. С. 86-90.
- 7. Зінченко Н. В. Специфіка розвитку Я-образу у підлітковому віці. Освіта і наука 2024 : зб. наук. праць учасників звітно наукової конференції студентів та аспірантів Факультету психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (9-11 квітня 2024 р., м. Київ) / ред. колегія: Л. М. Вольнова. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 84-86.
- 8. Зінченко Н.В. Досвід використання адаптованої методики «Профіль самосприйняття» С.Хартер у підлітковій вибірці. Психологічна наука і практика:сучасні виклики та допомога особистості у кризових умовах: Міжнародна науково-практична конференція (Україна, 10 квітня 2025 р.)/ Мін-во освіти і науки України ; Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова ; упоряд. : І. С. Булах, Л. М. Вольнова, Н. В. Гузій. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова Драгоманова, 2025. – Частина 2. – 347 с. електронне видання.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Булах Ірина Сергіївна

2. Iryna S. Bulakh

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0887-7395

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=2k9E004AAAAJ>;
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57226735482&origin=recordPage>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Руденок Алла Іванівна

2. Alla I. Rudenok

Кваліфікація: к. психол. н., доцент, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1197-0646

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=1ft5BkYAAAAJ&hl=ru>;
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAE-6502-2021>

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02071234

Місцезнаходження: вул. Інститутська, буд. 11, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29016, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Каліщук Світлана Миколаївна
2. Svitlana M. Kalishchuk

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1749-7856

Додаткова інформація: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221396973>;
<https://loop.frontiersin.org/people/2366061/overview>

Повне найменування юридичної особи: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 02136554

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бігун Неля Іванівна
2. Nelia I. Bihun

Кваліфікація: к.психол.н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1767-5181

Додаткова інформація:

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=uk&user=bdZqaN0AAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Отич Дарія Дмитрівна
2. Daria D. Otych

Кваліфікація: к. психол. н., доцент, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6827-9832

Додаткова інформація: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211312242>;
<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=sIVCxFMAAAAJ>

